

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
 - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
 - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
 - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
 - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
 - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
 - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
 - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
 - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
 - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
 - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
 - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 75 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:
Vakinhoudelijke argumenten moeten afkomstig zijn uit gezaghebbende, wetenschappelijke publicaties.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

De Republiek in een tijd van vorsten

1 maximumscore 1

Uit het antwoord moet blijken dat de moedernegotie / import van graan (uit de Oostzeegebieden) de voedselvoorraden van de Hollandse steden aanvulde.

2 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat

- centralisatie van het bestuur de kern van dit beleid is 1
- deze bron daarbij past, omdat Karel de gewesten voortaan onder één kroon verenigd wil houden / zich negatief uitlaat over de gevolgen van een mogelijke deling 1

3 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Karel V moest zich nu neerleggen bij een beschermde/erkende status voor het protestantisme in grote delen van het Duitse Rijk, wat zijn vervolgingsbeleid van protestanten / streven naar handhaving van de positie van de rooms-katholieke kerk doorkruiste.

of

Karel V moest nu gezag (op het gebied van zijn godsdienstpolitiek) afstaan aan lokale vorsten, wat zijn centralisatiebeleid doorkruiste.

4 maximumscore 2

De juiste volgorde is:

5, 2, 6, 1, 4, 3

Opmerking

Als door het weglaten van één foutief geplaatst nummer een verder juiste reeks ontstaat, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
5	<p>maximumscore 4</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <p>op politiek gebied:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volgens de maker heeft Alva de gewesten in de Nederlanden hun vrijheid ontnomen 1 • Dit blijkt in de prent uit de ketens waaraan de gewesten vastzitten / de verscheurde privileges van de gewesten die op de grond liggen / de Staten-Generaal die worden afgebeeld met hun handen voor de mond / op staken staan, waarmee wordt aangegeven dat zij niet meer kunnen zeggen wat zij willen 1 <p>op religieus gebied:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Volgens de maker treedt Alva wreed op tegen protestanten / tegenstanders van zijn religieuze politiek / volgt Alva het beleid van de paus (wat wordt ingegeven door de duivel) 1 • Dit blijkt in de prent uit de afgebeelde marteling van protestanten / de onthoofdingen uit naam van de Raad van Beroerten / de pauselijke tiara (die de duivel boven zijn hoofd houdt) 1 	
6	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat er omstreeks 1620 discussie is over de vraag of de oorlog met Spanje (na afloop van het Twaalfjarig Bestand) moet worden hervat. Hierdoor wordt (door voorstanders van hervatting van de strijd) opnieuw propaganda gevoerd tegen Spanje / de herinnering aan de tirannie van Alva opgehaald, om steun te krijgen voor het standpunt de strijd voort te zetten.</p>	
7	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De 'Bloedbruiloft' was de moord op de Franse hugenoten (na het huwelijk van Hendrik van Navarra) 1 • Als geloofsgenoot kon Willem van Oranje rekenen op steun van de hugenoten in de strijd tegen Spanje (en daarmee een machtige bondgenoot krijgen); door de uitschakeling van de Franse hugenoten (in de 'Bloedbruiloft') kon Willem van Oranje van deze kant minder hulp verwachten 2 	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

8 maximumscore 4

In een juist antwoord worden twee juiste politieke opvattingen van Willem van Oranje telkens gecombineerd met een daarbij aansluitend onderdeel van de Pacificatie van Gent, bijvoorbeeld:

- Willem van Oranje was voorstander van meer autonomie voor de Nederlanden / een grotere rol voor de lokale bestuurders / het bijhouden van de 17 Nederlanden; bij de Pacificatie kreeg hij alle Nederlandse gewesten achter de eis dat de Spaanse troepen het grondgebied zouden moeten verlaten 2
- Willem van Oranje was voorstander van godsdienstige verdraagzaamheid; bij de Pacificatie kreeg hij alle gewesten achter een (tijdelijke) godsdienstvrede 2

Opmerking

Alleen als een juiste politiek opvatting van Willem van Oranje gecombineerd wordt met een daarbij aansluitend onderdeel van de Pacificatie van Gent, worden scorepunten toegekend.

9 maximumscore 3

Kern van een juist antwoord is:
dat omstreeks 1580

- Engeland zich meer richtte op handel met de Levant / met andere gebieden dan de Hollandse en Zeeuwse kooplieden 1
- Frankrijk verwickeld was in een burgeroorlog 1

maar dat omstreeks 1700

- de concurrentiepositie van de Republiek aangetast was door de mercantilistische maatregelen die in zowel Engeland als Frankrijk waren genomen / beide landen zich tot sterke nationale staten ontwikkelden die de positie van de (kleinere) Republiek aantastten 1

10 maximumscore 3

In een juist antwoord wordt aangegeven:

- dat de bron de voorlopige conclusie niet bevestigt 1
- een hierbij passende uitleg met twee juiste argumenten (bijvoorbeeld twee van de volgende): 2
 - Volgens De Buzanval hangt de (stads)bevolking uiteenlopende godsdiensten aan.
 - Volgens De Buzanval is het merendeel van de bevolking katholiek (en steunt het bewind).
 - Volgens De Buzanval is de strijd tegen Spanje voornamelijk ingegeven door de haat tegen de Spanjaarden (en niet door de godsdienst).

Opmerking

Alleen als het antwoord: "de bron bevestigt de voorlopige conclusie niet" wordt gevolgd door ten minste één juist argument, wordt 1 scorepunt toegekend.

Vraag	Antwoord	Scores
11	<p>maximumscore 4</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • de Oranjes omstreeks 1584 de leiders van een aantal opstandige gewesten (die op de rand van een mogelijke nederlaag stonden) zijn / leiding geven aan een groep opstandige/radicale calvinisten / door het verlies van veel van hun bezittingen sterk verarmd zijn / veel van hun prestige kwijt zijn geraakt • maar er omstreeks 1640 weer helemaal bovenop blijken te zijn gekomen / hun status/prestige herwonnen hebben, omdat zij nu genoeg status hebben om met een Engelse prinses te kunnen trouwen • de Republiek omstreeks 1584 aan de rand van de afgrond staat (door de opmars van Parma / de dood van Willem van Oranje) • maar omstreeks 1640 sterk genoeg is / zoveel prestige/macht heeft gewonnen, dat het voor Engeland een interessante partner/bondgenoot is geworden (wat door dit huwelijk wordt bevestigd) 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
12	<p>maximumscore 2</p> <p>Uit het antwoord moet blijken dat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Karel I nijpende financiële problemen/geldgebrek had door binnenlandse problemen (waardoor hij afhankelijk was van het parlement) • (financiële steun van) de Republiek hem zou helpen zijn macht te behouden / terug te winnen 	<p>1</p> <p>1</p>
13	<p>maximumscore 2</p> <p>Kern van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • dat in het Rampjaar 1672 de Republiek bijna ten onder ging aan de invasie • maar dat de oorlog Willem III de kans bood het stadhouderschap te herstellen (door zich als redder op te werpen / leiding te geven aan de defensie) 	<p>1</p> <p>1</p>
14	<p>maximumscore 3</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Frankrijk wil de Spaanse Nederlanden / (de zuidelijke) gebieden van de Republiek inlijven • Door het Drievoudig Verbond kan Frankrijk de Republiek niet aanvallen zonder in oorlog te raken met Engeland en Zweden, wat de kans op Frans succes sterk verkleint • Spanje hoopt op steun van de Republiek in de strijd tegen Frankrijk (nu blijkt dat ook de Republiek wordt bedreigd door het Franse leger) / voelt zich bedreigd door de Franse expansie onder Lodewijk XIV 	<p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>

Dekolonisatie en Koude Oorlog in Vietnam

15 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De machtsverhoudingen waren in 1945 gunstig voor het uitroepen van de onafhankelijkheid, omdat na de Japanse capitulatie een machtsvacuüm was ontstaan in Vietnam, waardoor de Fransen weinig verzet konden bieden tegen het uitroepen van de Vietnamese onafhankelijkheid.

16 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

Met de steun aan de Fransen keren de Verenigde Staten zich tegen de dekolonisatie van Vietnam, wat niet past bij het Amerikaanse belang in de Koude Oorlog omdat dit de communisten in de kaart kan spelen/de positie van de Verenigde Staten in (een toekomstig vrij) Vietnam kan verzwakken.

17 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De dominotheorie houdt in dat het communisme zich zal verspreiden doordat een opeenvolgende reeks landen communistisch wordt 1
- Het verband tussen de dominotheorie en de Amerikaanse steun aan de regering van Diem is dat deze met de steun de uitbreiding van het communisme in Vietnam moet tegenhouden, waardoor een olievlekwerking in Zuidoost-Azië wordt voorkomen 2

18 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- Het communistische vijandbeeld van het Westers imperialisme houdt in dat de Westerse mogendheden hun invloed (in Azië en Afrika) wilden uitbreiden om de afzetmarkt voor hun producten te vergroten 1
- De prent draagt bij aan de strijd tegen het Westers imperialisme, omdat Westerse (luxe)producten erin worden afgewezen (ten gunste van nuttige zelfgemaakte producten), waarmee de invloed van Westerse landen in Vietnam zal worden teruggedrongen / het (economische) doel van het Westers imperialisme wordt bestreden 2

19 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De Vietminh was optimistisch over het resultaat van de Conferentie van Genève, omdat de Franse nederlaag onafwendbaar was / de Franse militaire positie in Dien Bien Phoe hopeloos was, wat de positie van de Vietminh versterkte / gunstig was voor de onafhankelijkheid van Vietnam.

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 3 Voorbeeld van een juist antwoord is:	
	<ul style="list-style-type: none"> Een bepaling uit de Akkoorden van Genève die veel Vietminh-leden teleurstelde, was dat de Vietminh Zuid-Vietnam moest opgeven / dat Vietnam werd verdeeld 	1
	<ul style="list-style-type: none"> In een andere bepaling van de Akkoorden werd vastgelegd dat in heel Vietnam (binnen twee jaar) verkiezingen zouden plaatsvinden, waarvan veel Vietminh-leden verwachtten dat de bevolking massaal op hen zou stemmen / dat Vietnam na de verkiezingen communistisch zou worden 	2
21	maximumscore 4 Voorbeeld van een juist antwoord is: Argumenten voor de betrouwbaarheid van de bron voor dit onderzoek zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> Le Van Chan kent de werkwijze van de Vietcong uit eigen waarneming 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Le Van Chan spreekt open over de werkwijze van de Vietcong / geeft informatie die je niet van een belangrijk communistisch partijlid zou verwachten 	1
	Argumenten tegen de betrouwbaarheid van de bron voor dit onderzoek zijn:	
	<ul style="list-style-type: none"> Le Van Chan spreekt in gevangenschap en heeft er misschien belang bij / is mogelijk onder druk gezet om negatieve informatie te geven over de communisten 	1
	<ul style="list-style-type: none"> Le Van Chan beschrijft de situatie onder Diem, die in 1963 is afgezet (waardoor zijn informatie mogelijk al is achterhaald) 	1
22	maximumscore 3 De juiste combinaties zijn: Fragment A hoort bij politicus 3 (Nguyen Van Thieu). Fragment B hoort bij politicus 4 (Lyndon B. Johnson). Fragment C hoort bij politicus 2 (Ho Chi Minh). Fragment D hoort bij politicus 1 (Henry Kissinger).	
	indien vier combinaties juist	3
	indien drie of twee combinaties juist	1
	indien minder dan twee combinaties juist	0
23	maximumscore 2 Kern van een juist antwoord is: Sommige Amerikaanse tegenstanders van de Vietnamoorlog kunnen verontwaardigd zijn over de toespraak van Ho Chi Minh, omdat hij hen bedankt voor hun steun, waardoor zij in eigen land kunnen worden gezien als landverraders.	

Vraag	Antwoord	Scores
24	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De boodschap die de Amerikaanse regering kan overbrengen is dat Zuid-Vietnamese boeren worden gegijzeld door de Vietcong / dat Amerikaanse mariniers Zuid-Vietnamezen beschermen tegen de Vietcong • waarmee zij kan bereiken dat het begrip voor het Amerikaanse militaire optreden in Vietnam toeneemt 	<p>1</p> <p>1</p>
25	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De boodschap die tegenstanders van het Amerikaanse Vietnambeleid met de foto kunnen overbrengen is dat de tegenstelling in de foto tussen de vluchtende burgers en de aanvallende Amerikaanse mariniers kan laten zien dat de Zuid-Vietnamese boeren slachtoffers zijn van het Amerikaanse militair optreden • waarmee zij kunnen bereiken dat de steun in de publieke opinie in de Verenigde Staten voor de oorlog afneemt 	<p>1</p> <p>1</p>
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dorpelingen (met sympathie voor de Vietcong) zwegen uit solidariteit • Dorpelingen (die anti-Vietcong waren) zwegen uit angst voor mogelijke represailles 	<p>1</p> <p>1</p>
27	<p>maximumscore 2</p> <p>Voorbeeld van een juist antwoord is:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Met de bombardementen wilde de Amerikaanse regering aan Noord-Vietnam de boodschap geven dat Noord-Vietnam diende terug te keren naar de onderhandelingen / zich soepeler diende op te stellen • Met de bombardementen wilde de Amerikaanse regering aan Zuid-Vietnam de boodschap geven dat Zuid-Vietnam niet in de steek werd gelaten 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

28 maximumscore 3

Voorbeeld van een juist antwoord is:

- De politieke beweging die Fulbright bedoelt is het Nationaal Bevrijdingsfront/de Vietcong 1
- Zijn mening past bij de 'duiven' in het Amerikaanse Congres omdat zij, net als Fulbright die pleit voor opname van het Nationaal Bevrijdingsfront in de regering van (Zuid-)Vietnam, voor een politieke oplossing voor Vietnam zijn / omdat zij, net als Fulbright die opmerkt dat zijn land door het bestrijden van de Vietcong een hoop ellende en narigheid heeft veroorzaakt, betwijfelen of de oorlog de belangen van de Verenigde Staten wel dient 2

Opmerking

Alleen als bij de uitleg waarom de mening van Fulbright past bij de 'duiven' in het Congres een omschrijving van de opvatting van de duiven wordt gecombineerd met de opvatting van Fulbright, worden 2 scorepunten toegekend.

29 maximumscore 2

Voorbeeld van een juist antwoord is:

De in de brief beschreven patrouille bestaat uit laag opgeleide soldaten, wat past bij een paragraaf over de sociale achtergrond van Amerikaanse soldaten die in Vietnam hebben gevochten, omdat de Vietnamoorlog een *working class war* was.

30 maximumscore 1

In een juist antwoord wordt een verband gelegd tussen het dalen van het vertrouwen van de burgers in de eigen regering en de misleidende voorstelling die de regering had gegeven van bijvoorbeeld (een van de volgende):

- de geringe kans op een Amerikaanse overwinning
- het gebruik van bevoegdheden / de inzet van militaire middelen door de president
- het corrupte regime in Zuid-Vietnam
- het Tonkin-incident

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van de alfabetisch eerste vijf kandidaten per school in het programma WOLF.

Zend de gegevens uiterlijk op 29 mei naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- bron 1 [http://nl.wikipedia.org/wiki/Pragmatieke_Sanctie_\(1549\)](http://nl.wikipedia.org/wiki/Pragmatieke_Sanctie_(1549))
- bron 2 Daniel R. Horst, De Opstand in zwart-wit, propagandaprenten uit de Nederlandse Opstand 1566-1584, Zutphen 2003, pag. 89.
- bron 3 ontleend aan: J. Briels, De Zuid-Nederlandse immigratie 1572-1630, Haarlem 1978, pag. 27.
- bron 4 S. Groenveld en P.L.H. Leeuwenberg, De bruid in de schuit, de consolidatie van de Republiek 1609-1650, Zutphen 1985, pag. 113.
- bron 5 H.A. van Dijk, Bijdrage tot de geschiedenis der Nederlandsche diplomatie, handelingen met Frankrijk en Spanje in de jaren 1668-1672, Utrecht 1851, pag. 10.
- bron 6 Robert Mann, A grand Delusion. America's Descent into Vietnam, New York 2001, pag. 84.
- bron 7 J. Harrison-Hall, Vietnam behind the Lines. Images from the War 1965-1975, Londen 2002, pag. 27, afb. 1.11.
- bron 8 Michael Hunt (ed.), A Vietnam War Reader, American and Vietnamese Perspectives, Londen 2010, pag. 42 en 43.
- bron 9 Ontleend aan:
fragment A: O. Fallaci, Interview with History, Boston 1976, pag. 50.
fragment B: : J.P. Glennon (ed.), Foreign Relations of the United States, 1964-1968, Volume I, Vietnam 1964, Washington 1992, pag. 618.
fragment C: Le Viet Nam et l'échec de la guerre de destruction U.S. contre la R.D.V.N., Documents officiels. Hanoi: Éditions en langues étrangères, 1968, pp. 7-11.
fragment D: O. Fallaci, Interview with History, Boston 1976, pag. 34.
- bron 10 A. Adams (red.), Eddie Adams: Vietnam, New York 2009, pag. 46.
- bron 11 J.W. Fulbright, The Arrogance of Power, Middlesex 1970, pag. 119.
- bron 12 B. Edelman, Dear America. Letters Home from Vietnam, New York 1985, pag. 126.